

ARC PESTE TIMPURI: GHEORGHE MARINESCU, DRAGOMIR HURMUZESCU, DIMITRIE NEGRU, CRIȘAN MIRCIOIU

Pompiliu MANEA

pmanea@temco.ro

ABSTRACT: This article is dedicated to four great Romanian scientists: Gheorghe Marinescu, Dragomir Hurmuzescu, Dimitrie Negru and Crișan Mircioiu and their contribution to our culture and science from the early twenty century.

KEYWORDS: X rays, radiology, medical sciences, electrotechnics.

În anul 2013, la data de 28 februarie, s-au împlinit 150 de ani de la nașterea savantului Gheorghe Marinescu, la 13 martie s-au împlinit 140 de ani de la nașterea academicianului Dragomir Hurmuzescu, părintele radiofoniei românești, la 30 decembrie se vor împlini 130 de ani de la nașterea primului profesor de radiologie din România, Dimitrie Negru și la 20 iulie, centenarul marelui nostru contemporan, mentor, om de cultură și prieten, Crișan Mircioiu, membru marcant al Academiei de Științe Medicale.

Gheorghe MARINESCU (n. 28 februarie 1863, București-d. 15 mai 1938, București), medic, fondatorul școlii românești de neurologie. Membru al Academiei Române (1906) și al mai multor academii și societăți din lume. Elev al lui Victor Babeș. În perioada descoperirii „**razelor X**”, se află la Paris în serviciul Prof. dr. Jan-Martin Charcot (1825–1893), la Spitalul Pitié de Salpêtrière, unde a lucrat 8 ani (1889–1897).

Imediat după descoperirea razelor X, în luna martie 1896, se duce la Sorbona, la mai tânărul său prieten Dragomir Hurmuzescu, cu a cărui instalație realizează radiografiile unor cazuri neurologice (acromegalie și polidactilie).

Astfel împreună realizează prima radiografie de craniu, din lume, cu care ocazie Gheorghe Marinescu, pune în evidență pentru prima dată șaua turcească (osul sfenoid) și deduce rolul hipofizei în creșterea oaselor. Toc cu această ocazie s-au realizat și radiografiile ale membrilor bolnavilor de acromegalie.

Fig. nr. 1 – Acad. Gheorghe Marinescu

Gheorghe Marinescu, a rămas în medicină nu numai ca neurolog și endocrinolog, ci și ca unul din promotorii radiologiei clinice.

Repere și distincții ale prof. Gheorghe Marinescu:

- 1985, primește titlul de laureat al Facultății de Medicină din Paris
- 1897, preia șefia Spitalului Sfântul Pantelimon;
- 1900, introduce pentru prima dată utilizarea filmului științific în medicină
- 1906, devine membru al Academiei Române;
- 1912, devine membru corespondent al Academiei Franceze de Medicină
- 1917, se întâlnește cu savantul Ivan Petrovici Pavlov (1849–1936)
- 1919, preia clinica de neurologie transferată la Spitalul Colentina;
- 1925, la aniversarea a 100 de ani de la nașterea lui Jean-Martin Charcot (1825–1893), dintre toți discipolii săi, Gheorghe Marinescu a fost ales să evoce personalitatea marelui maestru;
- 1926–1928, ține cursuri și conferințe la: Viena, Paris, Madrid, Lisabona, Buenos Aires, Cordoba și Rio de Janeiro, unde i se acordă titlul de membru al Academiei de Medicină;
- 1937, invitat special al Expoziției Internaționale de la Paris;
- 1938, președinte al Congresului Internațional asupra „turbării”, în memoria lui Victor Babeș (1854–1926), de la București.

Dragomir HURMUZESCU (n. 13 martie 1865, București-d. 31 mai 1954, București): fizician, cunoscut de noi ca părinte al radiofoniei românești și fondator al învățământului electrotehnic din România. Membru al Academiei Române (1916) și al Societăților franceze și germane de fizică.

Fig. nr. 2 – Dragomir Hurmuzescu

În perioada 1887–1896, se găsea la Paris la Universitatea Sorbona, unde studia doctoratul în fizică, în laboratorul de cercetări al profesorului Gabriel Lippman (1845–1921), unde i-a avut drept colegi pe Louis Benoist și pe Maria Salomeea Sklodowska, viitoarea Marie Curie. Louis Benoist (n.1856) i-a fost colaborator la studiul razelor X.

Aici i-a avut ca profesori pe iluștrii Henri Poincaré (1854–1912), Gabriel Lippman (1845–1921) și Joseph Bertrand (1822–1900). Împreună cu prietenul său M. Lamotte, au luat cele mai complete notițe ale cursului lui Poincaré. Aceste notițe au fost publicate în 1892 de către Poincaré sub titlul: „Théorie mathématique de la lumière”. Leçon professées le premier semestre 1891–1892, rédigées par M. Lamotte et D. Hurmuzescu, licenciées és sciences.

Atunci când avea numai 30 de ani Hurmuzescu împreună cu Louis Benoist, construiește un electroscop, cu care realizează prima tentativă de măsurare a razelor X. Acest electroscop va fi cunoscut în lume sub numele

de „Electroscopul lui Hurmuzescu” și mai bine de un pătrar de veac va fi prezent în mai toate laboratoarele de radiologie, inclusiv în cele de peste ocean(SUA).

Electroscopul avea la bază o substanță izolatoare „**dielectrina**” (descoperită tot de către Dragomir Hurmuzescu), „un izolant electric alcătuit dintr-un amestec de sulf cu parafină”, cu ajutorul caruia a izolat între ele foițele de aur încărcate cu electricitate. Electroscopul era construit dintr-o bobină de inducție (Ruhmkorff), pentru tensiunea de accelerare, un tub catodic asemănător cu cel cu care W.C. Röntgen, realizase uluitoarea descoperire, o cameră de ionizare în care se găsea electroscopul propriu-zis și un galvanometru. Acesta fiind prima instalație din Franța, în ianuarie 1896 pentru producerea „razelor X”, realizată în Franța, în ianuarie 1896.

Ei încărcau electrostatic electroscopul și foițele de aur se depărtau, după care porneau instalația de producere a razelor X, îndreptată spre camera cu electroscopul și foițele se apropiau în timp, direct proporțional cu intensitatea fasciculului de radiații.

Astfel, Dragomir Hurmuzescu pune în evidență una dintre cele mai importante proprietăți a „razelor X”, „Ionizarea materiei prin care trece”. Proprietate care stă atât la baza radiodiagnosticului cât și a radioterapiei.

În 17 februarie 1896, Louis Benoist și Dragomir Hurmuzescu, în fața Academiei Franceze, definesc noțiunea de „anti-catod”, adică porțiunea din tub bombardată de către fascicolul catodic (de electroni). Astfel, se disociază polul negativ și polul pozitiv al unui tub de producere a razelor X. Termenul a rămas mult timp în limbajul radiologic, până când se va transforma în noțiunea de „anod”, care se păstrează și astăzi.

Pe 4 mai 1896, Dragomir Hurmuzescu și Victor Chabaud, prezintă Academiei de Științe a Franței, primele tuburi franțuzești de raze X, sub numele de „Chabaud-Hurmuzescu” și unde vedem, în figura de mai sus, că spre deosebire de cele anterioare, anti-catodul conține pentru prima oară o „oglină din platină”.

Cu puțin înainte, pe 27 martie 1886, D. Hurmuzescu depusese, la Firma Siemens-Halske, un „brevet de tub cu reglare ionică”.

Întors în țară, în data de 10 iunie 1896, la Societatea de Fizică din București, popularizează descoperirea lui W.C. Röntgen, sesiune unde este prezent și profesorul dr. Constantin Dumitrescu Severeanu, elevul lui Carol Davila. Cu această ocazie s-au obținut radiografiile ale mâinilor unora dintre cei prezenți la conferință.

Dragomir Hurmuzescu s-a bucurat de următoarele distincții:

- Membru al Societății Franceze de Fizică;
- Membru al Comitetului savanților străinii din Franța;
- Membru al Societății fizicienilor din Germania;
- La Congresul Mondial de Radiologie de la Bruxelles, din 1910, prezidează una din ședințele de comunicări, onoare de care s-au mai bucurat Marie Curie, Ernest Rutherford și Svante Arrhenius;
- Decan și prorector al Universității din București;
- 1916 ales membru al Academiei Române, exclus din academie în anul 1948, de către comuniști.

Dimitrie NEGRU (n. 30 dec. 1883, Buciumeri, Galați-d. 9 martie 1955, Cluj), fizician și medic român, primul profesor de radiologie medicală din România. Absolvent al Facultății de Medicină din București (1911), lucrează ca secundar la Spitalul Filantropia din București sub conducerea profesorului Nanu Muscel. Își alege apoi ca specialitate radiologia pe care o studiază la Viena, sub conducerea marelui profesor Guido Holzknecht (1872–1931), inventatorul compresorului duodenal numit „lingura lui Holzknecht”.

După 1919 devine profesor de radiologie la Facultatea de Medicină a Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj, unde o perioadă a fost decanul acestei facultăți (1919–1920 prodecan și 1923–1924 decan).

Fig. nr. 3 – Profesorul Dimitrie Negru

În anul 1920/21, cu ajutorul Prof.dr.Iuliu Moldovan, cel care a elaborat „prima lege sanitară” din România, realizează la Cluj primul Institut de Radiologie, fiind instituția în care s-au format un important număr de valoroși radiologi români.

În anul 1922, editează primul „Curs de Radiologie Medicală”, după care scoate cele trei volume de căpătâi: 1931 „Radiologia Medicală”; 1938 „Radiodiagnosticul Clinic”, 1946 „Radioterapia Clinică”.

A elaborat numeroase tehnici și proceduri, în utilizarea razelor Röntgen și a anatomiei radiologice, în premieră mondială și comunicate în editurile vremurilor cum sunt:

- „Procedeul Dimitrie Negru, pentru localizarea corpurilor străini metalici, prin radioscopie”, 1919, Editura Cultura București;
- „Procedeul pentru evaluarea unghiului de oblicitate al toaracelui, în examenul radioscopic al inimii”, 1921, Clujul Medical;
- „Localizatorul oval Dimitrie Negru”, în scopul măririi dozei profunde în radioterapia cancerului uterin, față de doza superficială, 1924, Clujul Medical;
- „Teoria relativității a lui Einstein, cu aplicațiile ei în biologie”, 1927, Editura Cartea Românească, Cluj;
- „Ipoteze, cu privire la unele probleme de radiologie”; 1930, Clujul Medical;
- „O cameră pentru difracția razelor Röntgen”, 1931, vol.VI, pag. 54–63, prezentată Societății de științe din Cluj;
- „Mijloace de protecție contra razelor Röntgen”, 1931, Editura Cartea Românească, Cluj;

Pentru realizarea practică a celor două dispozitive; localizatorul oval și sistemul pentru localizarea corpurilor metalici străini, prin diagnosticul radioscopic, dar și volumul „Radiologie Medicală – Noțiuni pregătitoare și tehnica generală”, a fost ajutat de către tehnicienii Rudolf Stransky și Petru Stelzer, care așa cum ne lasă scris însuși profesorul „aceștia achitându-se de însărcinare în mod demn de toată lauda, țin deci să le aduc și aici mulțumirile mele”, Cluj, 4 septembrie 1931.

Prof. dr. Dimitrie Negru, a fost un promotor al ingineriei radiologice și de Electro-fizio-terapie, astfel că în anul 1919, intervine la Ministerul Muncii, Sănătății și Prevederilor Sociale să aprobe numirea la Cluj, a electricianului Rudolf Stransky, care să se ocupe cu instalarea, întreținerea și repararea aparatelor radiologice, ca astfel să nu mai rămânem tributari,

producătorilor de aparatură medicală, care erau din afara granițelor țării noastre.

În acest scop, în anul 1934, crează la Cluj, prima școală din România, numită „Școala de elevi mecanici”, pentru aparatele de radiologie, școală la care însuși profesorul preda cursul de „fizica radiațiilor” și „radioprotecția razelor Röntgen”, unde conchidea:

„Luând aceste precauțiuni, razele Röntgen nu mai prezintă nici un pericol pentru cei ce le întrebuințează”.

Prof. dr. docent Crișan Mircioiu (n. 20 iulie 1913, Câmpina – d. 16 mai 2009, Cluj-Napoca), emblemă a Clujului medical și cultural, a fost un maestru al Școlii Medicale Clujene, șeful Clinicii de Chirurgie I (1973–1978) și continuator al profesorilor Iacob Iacobovici, Alexandru Pop și Aurel Nana, urmat de rectorul Prof. dr. Gicu Ionescu. De asemenea, a fost un om de o plurivalentă cultură, care a participat activ la toate evenimentele de amplu ecou ale Clujului.

Fig. nr. 4 – Profesorul Crișan Mircioiu

Născut în 20 iulie 1913, la Câmpina, județul Prahova, dintr-o familie de sudori, tatăl fiind printre primii maiștri sudori din România. A urmat școala primară la Moreni (1919–1923), liceul la Câmpina (1923–1930) și a susținut bacalaureatul în iunie 1930, la Ploiești, după care se înscrie la medicină la Cluj, atras fiind de personalități precum: histologul Ioan Drăgoiu, anatomistul, scriitorul, dramaturgul și muzicianul Victor Papilian, farmacologul Gheorghe Martinescu și oftalmologul Dumitru Michail care i-au fost nu numai profesori, ci și exemple de omenie, muncă și dăruire. A avut privilegiul să urmeze cursurile de chirurgie cu Iacob Iacobovici, medicina

internă cu Iuliu Hațieganu, radiologia cu Dimitrie Negru, balneologia cu Marius Sturza, psihiatria cu Constantin Urechea, neurologia cu Ion Minea, igiena cu Iuliu Moldovan, fiziologia cu Ioan Nițescu, istoria medicinei cu Valeriu Bologa ș.a. Aceștia i-au fost pilde în conturarea carierei sale medicale și în șlefuirea calităților sale umane. La încheierea studiilor medicale, în anul 1936, a fost distins cu Magna cum Laude, primind titlul de Doctor în medicină și chirurgie.

După care urmează încadrarea sa ca preparator bugetar la Catedra de Anatomie, condusă de Victor Papilian. A fost deasemeni preparator la Clinica Medicală I, aflată sub conducerea lui Iuliu Hațieganu și mai apoi este încadrat preparator benevol la Clinica Ginecologică, condusă de profesorul Cristea Grigoriu.

Urmând transferul său ca preparator bugetar la Catedra de Anatomie Patologică, la profesorul Titu Vasiliu.

Dorind să fie chirurg, între 1940 și 1946 este preparator la Clinica Chirurgie I, al cărui director era Prof. dr. Alexandru Pop. În perioada 1940–1945 întreaga Facultate de Medicină a fost în refugiu, la Sibiu. După revenirea la Cluj, este angajat asistent la aceeași clinică timp de trei ani (1946–1949). În anul 1949 a obținut titlul de medic specialist și a fost promovat șef de lucrări, desfășurându-și activitatea sub conducerea lui Aurel Nana.

În 1960 a devenit medic primar chirurg, iar în 1964 a fost promovat conferențiat la aceeași clinică. În 1970, a avut bucuria să primească titlul de profesor universitar. A condus Clinica de Chirurgie I din 1973, până în 1978, când a fost pensionat pentru limită de vârstă, între 1977 și 1978 a fost profesor șef de catedră, apoi a fost profesor consultant.

În anul 1977 a condus doctorate în medicină (timp de aproape trei decenii).

Este semnificativ faptul că în anul 1956 a fost unul dintre întemeietorii cercurilor științifice studențești. Pe lângă partea didactică, a militat pentru lărgirea orizontului de cultură generală a studenților. În acest scop a organizat în cadrul Clinicii Chirurgie I recitaluri muzicale și întâlniri cu poeți, scriitori, actori, artiști plastici etc.

A colaborat la numeroase lucrări didactice: „Curs de chirurgie generală”, sub redacția Aurel Nana (1950–1951); manualul unic de „Chirurgie”, sub redacția Nicolae Hortolomei și Ion Țurai (1965–1958); „Tratat de patologie chirurgicală”, redactor Theodor Burghel (1975); „Patologie

chirurgicală”, redactor Nicu George Ionescu (1983 și 1985) și „Tratat de patologie chirurgicală”, sub redacția Eugen Proca (1986). Prof. Mircioiu a scris monografia „Cancerul glandei mamare” (1988). De asemenea a fost coautor al volumelor „Progrese în chirurgie”, sub redacția Th. Burghel (1971) și „Profilaxia”, redactor Octavian Fodor.

Activitatea științifică a lui Crișan Mircioiu s-a concretizat în peste 950 de lucrări științifice și comunicări, dintre care peste 200 au fost publicate. Participat cu lucrări științifice la congrese internaționale din: Austria, Bulgaria, Elveția, Franța, Germania, Grecia, Italia, Spania, SUA, Turcia și URSS.

Să nu uităm însă elaborarea unor monografii: „Chirurgia secolului XX” (în colaborare cu A. Nana) (1972), „Albert Schweitzer” (1983), „Theodor Billroth, viața și opera” (2002), „Școala Clujeană de Chirurgie (1919–2002)” (2002). De asemenea Prof. Mircioiu a fost unul dintre redactorii cărților „Omagiul Iuliu Hațieganu” (1985) și „Omagiul Victor Papilian” (1988), „Figuri reprezentative ale Medicinii și Farmaciei Clujene” (1980–1988), apoi, a îngrijit publicarea volumelor „Cu steagul înfășurat”, de V. Papilian (1994) și „La a douăzecea aniversare a Universității Daciei Superioare”, de Onisifor Ghibu (2001).

Crișan Mircioiu a fost membru fondator al Universității Cultural-Științifice din Cluj, pe care a condus-o timp de peste trei decenii (1976–2009). După 1990 a activat în cadrul Asociației ASTRA.

A fost membru în diferite societăți științifice din țară: Uniunea Societăților de Științe Medicale din România, Societatea Română de Istoria Medicinii și Asociația Oamenilor de Știință – fiind vicepreședintele Filialei din Transilvania. A fost membru emerit al Academiei de Științe

Medicale, membru de onoare al Societății de Chirurgie Hepato-Bilio-Pancreatică din Cluj-Napoca, membru de onoare al Societății de Chirurgie din Timișoara, membru fondator și membru de onoare al Ordinului Medicilor din România, membru fondator și membru de onoare al Societății Medicilor Scriitori și Publiciști din Cluj-Napoca etc. Începând din 1994 a îndeplinit mandatul de președinte al filialei Cluj a Societății Române de Chirurgie. Pe plan internațional a făcut parte din: Uniunea Medicală Balcanică, Societatea Internațională de Chirurgie, Societatea Europeană de Chirurgie Experimentală și Societatea de Medicină Generală din Austria. A fost unul dintre membrii fondatori ai Societății Internaționale de Chirurgie Digestivă.

A făcut parte din colegiile de redacție ale revistelor „Clujul Medical”, „Chirurgia” și „Palestrica Mileniului III”.

Ordine, Medalii și Onoruri:

- Doctor Honoris Causa al Universităților din Craiova;
- Constanța, Oradea și Târgu Mureș;
- Diploma de Excelență din partea Prefecturii și Consiliului Județean Cluj pentru participarea la cel de-al doilea război mondial;
- „Medalia de Veteran de Război” (1941–1945);
- Ordinul „Steaua României” clasa a V-a cu spade și panglică de virtute militară;
- Ordinul „Coroana României” în grad de Cavaler;
- Crucea „Regina Maria” gradul II, pentru fapte de merit pe frontul de Est (1941–1944);
- Cetățean de onoare al municipiului Cluj-Napoca și cetățean de onoare al orașelor Câmpina și Săliște;
- Diploma de Onoare a Clubului Sportiv „Universitatea” Cluj.

Cu ocazia împlinirii vârstei de 95 de ani, Primăria Municipiului Cluj-Napoca l-a aniversat pe Profesorul Doctor Docent Crișan Mircioiu, în iulie 2008. În septembrie 2008, U. M. F. „Iuliu Hațieganu” și Filiala Cluj a Academiei de Științe Medicale l-au serbat printr-o gală din ciclul „Medicină, artă, cultură”, condus de Prof. Dr. Nicolae Hâncu.

Pe plan familial a avut împliniri remarcabile, alegându-și în anul 1937, ca parteneră de viață, pe dra. Ileana Ghibu, fiica marelui pedagog, patriot și reformator al învățământului românesc, Acad. Onisifor Gibu, având ca nași de cununie pe Veturia și poetul Octavian Goga, în perioada când acesta era prim ministru al României Mari. Din acea căsătorie a rezultat o fiică Anca-Ileana și mai apoi nepotul iubit Tudor Scridon, medic cardiolog la Spăitalul Municipal din Vero-Beach, Florida-USA.

Astfel, profesorul. dr. doc. Crișan Mircioiu a rămas în memoria noastră ca un remarcabil chirurg și profesor de o vastă cultură, om de o profundă omenie, participant la toate evenimentele importante ale urbei noastre și ale României de astăzi, demn urmaș al predecesorilor săi.